LAUSUNTO

23.9.2025 HVK/2025/00922-6

HE 86/2025 vp / Lausuntopyyntö

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

Huoltovarmuuskeskus (HVK) kiittää mahdollisuudesta lausua yo. asiasta. Huoltovarmuuskeskus lausuu asiasta yhteensovittamisen, materiaalisen varautumisen ja tilannekuvan sekä johtovastuiden ja roolien näkökulmasta. Lisäksi HVK nostaa lausunnossaan esille johtopäätöksiä sekä suosituksia jatkovalmisteluun.

1. Yhteensovittaminen ja HVK:n rooli

HVK:n tehtävänä on kehittää julkishallinnon ja elinkeinoelämän yhteistoimintaa huoltovarmuusasioissa (laki huoltovarmuuden turvaamisesta 1390/1992 6 §). Lisäksi HVK:n tehtävänä on mm. edistää sekä seurata ja sovittaa yhteen viranomaisten valmiutta ohjata maan talouselämää poikkeuksellisissa oloissa sekä ylläpitää valtion varmuusvarastoja (Valtioneuvoston asetus Huoltovarmuuskeskuksesta 455/2008 1 §).

Sosiaali- ja terveydenhuollon materiaalinen huoltovarmuus perustuu pitkälti kansainvälisiin markkinoihin ja tuontiin. Valtioneuvoston päätöksen huoltovarmuuden tavoitteista (568/2024) mukaisesti huoltovarmuus perustuu muun muassa lääkkeiden, hoitotarvikkeiden ja lääkinnällisten laitteiden saatavuuteen ja maahantuontiin. Tässä elinkeinoelämän rooli on aivan keskeinen. Täten elinkeinoelämän toimintavarmuus ja toimitusvarmuus sekä varautuminen on huomioitava sekä yhteensovitettava julkishallinnon varautumiseen.

Julkishallinnon ja elinkeinoelämän yhteensovittaminen (mm. tilannekuvan muodostaminen ja toiminnan koordinoiminen) ei ilmene esityksestä tai sen perusteluista. HVK:n rooli tässä koordinoinnissa tulee tunnistaa ja kirjata selkeästi lakiin tai vähintään sen perusteluihin. On myös tärkeää määritellä, miten HVK:n ylläpitämät valtion varmuusvarastot ja kansallinen hankintavalta suhteutuvat puolustusvoimien tukemiseen.

Huoltovarmuudesta annetun tavoitepäätöksen mukaan HVK:n huoltovarmuusorganisaatio tukee sosiaali- ja terveydenhuoltoa erityisesti materiaalisen huoltovarmuuden kansallisen tason kyvykkyyksien rakentamisessa ja ylläpitämisessä. Päätöksen mukaisesti yhteistyössä otetaan huomioon myös sotilaallisen maanpuolustuksen tarpeet.

2. Materiaalinen varautuminen ja tilannekuva

Laki lääkkeiden velvoitevarastoinnista (979/2008) ja materiaalisen varautumisen vaatimukset tulisi liittää osaksi kokonaisuutta. Tässä tapauksessa tulisi voida arvioida myös sitä, kuinka velvoitevarastointilain uudistaminen tukee tämän säädöksen tavoitteita ja materiaalista varautumista.

Valmistelutekstin kohtaan 5.1 Huoltovarmuuskeskus haluaa täsmentää hallitsemiensa valtion varmuusvarastojen materiaalin aktiivista kierrättämistä. Varastot eivät siis ole staattisia ja materiaaliin kierrätysyhteistyö on mm. hyvinvointialueiden kanssa jatkuvaa. Valmistelutekstissä mainitun, keväällä 2024 varuskunnissa havaitun poikkeuksellisen voimakkaan adenoviruksen ehkäisyssä Huoltovarmuuskeskus tuki varastoillaan Puolustusvoimia.

HVK:n hallinnassa on myös suurin osa kohdassa 4.2.1. mainituista rescEU-varastoista. HVK osallistuu yhdessä muiden jäsenvaltioiden kanssa EU Joint Action -stockpile -hankkeeseen, jossa rakennetaan mm. rajat ylittävää kierrätysyhteistyötä. Tekstistä mainitun Covid-pandemian käynnistyttyä HVK myös hankki nopeasti hajautettuja varastointipalveluita suojavarusteille, joita käytettiin hyvinvointialueilla.

HVK kerää myös tilannekuvaa elinkeinoelämän toiminta- ja toimitusvarmuudesta. Tämä tilannekuva on ratkaisevan tärkeää hyödyntää osana julkishallinnon materiaalista varautumista sekä sen tilannekuvaa. Em. syistä Huoltovarmuuskeskuksen rooli keskeisenä materiaalisen varautumisen ja elinkeinoelämän tilannekuvan ylläpitäjänä tulee huomioida lain valmistelussa.

3. Johtovastuut ja roolit

Johtovastuun ja yhteensovittamisen roolit tulisi määritellä selkeästi eri tasoilla, ja erityisesti HVK:n rooli materiaalisen varautumisen suunnittelun ja asiantuntijatehtävä sekä yhteys elinkeinoelämään on tunnistettava osaksi kokonaisuutta.

HVK:lla on merkittävä lakisääteinen rooli toimia siltana yksityisen ja julkisen sektorin välillä. Huoltovarmuuskeskus sekä sen ylläpitämä huoltovarmuusorganisaatio tukee sosiaali- ja terveydenhuollon varautumistyötä, ylläpitää mm. materiaalisen varautumisen tilannekuvaa ja koordinoi yksityisen sektorin osallistumista varautumiseen pooli- ja yritysyhteistyöverkoston kautta.

4. HVK:n esittämät johtopäätökset ja suositukset jatkovalmisteluun

Julkisella sektorilla keskeisiä toimijoita ovat hyvinvointialueet, mutta niiden lisäksi huoltovarmuuden turvaamisen näkökulmasta tulee huomioida myös elinkeinoelämän keskeinen rooli ja HVK:n toiminta julkishallinnon ja elinkeinoelämän välisenä siltana.

Poikkihallinnollista arviointia (sisältäen elinkeinoelämän näkökulman) tulee lainsäädännössä vielä vahvistaa ennen päätöksentekoa häiriö- ja poikkeustilanteissa, sisältäen yksityisen sektorin tilannekuvan hyödyntämisen sekä HVK:n ylläpitämien valtion varmuusvarastojen huomioimisen.

Varautumisen toimijoiden rooleja ja vastuita on syytä vielä tarkentaa.

Tilannekuvan muodostamista ja jakamista on tehostettava, mukaan lukien HVK:n koordinoiman elinkeinoelämän toimintavarmuuden ja laaja-alaisen tilannekuvan.

Materiaalisen varautumisen määrittelyä ja elinkeinoelämän merkittävää roolia siihen liittyen mm. maahantuottajana sekä valmistajana on tarkoituksenmukaista vielä täsmentää sekä huomioida tämä kokonaisuus valmistelussa. Lisäksi toiminnan yhteensovittaminen puolustusvoimia tukevien hankintojen kanssa on tärkeää, sisältäen HVK:n roolin kuvaamisen ja huomioimisen valtion varmuusvarastojen ylläpitäjänä.

Kokonaisuutena esitys tukee kansallisen varautumisen ja huoltovarmuuden kehittämistä ja on erittäin kannatettava. On kuitenkin keskeistä varmistaa, että esitetyt muutokset ovat realistisesti toimeenpantavissa, eikä niistä aiheudu haittaa kansalliselle huoltovarmuudelle tai toimijoiden väliselle yhteistyölle. Tämä voidaan varmistaa huomioimalla HVK:n tässä lausunnossa esittämät näkökohdat.

Huoltovarmuuskeskus on valmis tukemaan esityksen jatkovalmistelua asiantuntemuksellaan sekä edistämään yhteistä tavoitetta kansallisen varautumisen ja huoltovarmuuden vahvistamisesta edelleen.